„Alleen."

> Ik heb de pers alleen getreden, en er was niemand van de volkeren met mij; en ik heb hen getreden in mijnen toorn, en heb hen vertrapt in mijne grimmigheid; en hunne kracht is gesprengd op mijne kleederen, en al mijn gewaad heb ik bezoedeld. Jesaja 63 : 3.

Als *mensch* heeft ieder onzer behoefte aan het bijzijn van *menschen*. Het alleen-zijn valt, zoo 't lang aanhoudt, al zwaarder. Het alleenzijn beklemt ons en geeft ons een gevoel van onrust. Dat komt reeds bij het jonge kind uit, dat bang wordt, als moeder weg is, en niemand in moeders plaats komt. Het is voor onze kleinen zulk een zegen als ze zóó in 't wiegje gelegd, terstond inslapen, want alleen te blijven, vooral in 't donker, durft zoo'n kleine lieveling haast niet.

En zoo als het bij onze kleinen is, zoo blijft 't in den grond bij ons ouderen. We voelen allen, dat we als menschen óp menschelijk gezelschap zijn aangelegd, en die behoefte aan 't bijzijn van menschen klimt ook bij ons naar mate angst of zorg het hart benauwt. Doch vooral als we verdriet hebben, als droefheid of rouw ons aangreep, of smart en lijden ons vervolgt, is het hart telkens zoo vol, dat we behoefte hebben om 't uit te storten, en dan komt er geen rust eer we een deelnemend vriend gevonden hebben, die luisteren wil naar wat ons beklemt, en in onze droefenis wil ingaan.

Daar zijn wij menschen op aangelegd. We zijn geen eenlingen die elk op zich zelf staan. We hooren als menschen bijeen, we hebben aan menschen behoefte, we kunnen niet buiten menschen. De zuilheilige moge zich die straf opleggen, maar onderdrukt dan ook de inspraak van zijn menschelijke natuur, en zoolang die natuur gezond is, en krachtig in ons spreekt, blijft het gejaagde, het benauwde, het overstelpte hart om troost, om verluchting roepen, en zoekt die bij *medemenschen*.

Het is zoo, ook een dier kan in een bang oogenblik ons goed doen. Een trouwe hond, die merkt dat ons iets scheelt, en ons liefkoost en aanhaalt, geeft ons wel niet wat een mensch kan geven, maar doet ons in een benauwd oogenblik toch goed.

Meer dan eens is ook een engel in zulk een oogenblik aan menschen verschenen en heeft aan het benauwde hart verademing geschonken. Maar toch, ook een engel kan ons niet geven, wat een mensch in zulk een oogenblik voor ons zijn kan. Een engel blijft altoos een engel en verstaat ons *mensch zijn* nooit. Om wat hij van God ons brengt, verkwikt hij, maar de engel als engel verstaat het lijden van ons menschelijk hart niet.

Zelfs moet hier nog een stap verder gegaan.

Natuurlijk is de zaligste troost die in de ure der benauwdheid ons kan toekomen, de vertroosting waarmee onze God ons vertroost. Maar toch is zelfs die Goddelijke vertroosting ons eerst daardoor nader aan en tot in ons hart gebracht, dat onze God geopenbaard is in het vleesch, dat de Zone Gods het vleesch en bloed der kinderen heeft aangenomen, en dat zóó de Goddelijke vertroosting in *menschelijke* taal, doorgegaan door een *menschelijk* hart, en in den Zoon *des menschen* ons is toegekomen.

In den Middelaar is Godzelf ons nadergekomen juist doordat Hij ons naderde in onze eigen *menschelijke* natuur.

Nu spreekt de behoefte van de menschelijke natuur lang niet in een ieder van ons even zuiver en beslist. Er zijn er helaas zoovelen, die de duisternis liever hebben dan 't licht, die hun hart 't zwijgen opleggen, en een menschenschuw zijn geworden, dan dat ze 't bijzijn van menschen zouden zoeken. Bij niemand onzer spreekt de stem der natuur geheel zuiver meer. Bij den een te sterk, bij den ander te zwak. Alleen vóór den val, in Adam sprak die behoefte nog geheel zuiver, en daarom schiep God hem Eva. En na het paradijs heeft die menschelijke natuur in volle zuiverheid nooit anders gesproken *dan in den Christus*.

Om 't onheilige en zondige in den mensch, moest Jezus wel zekere menschenschuwheid in zich ontwaren, en daarom gedurig de eenzaamheid zoeken, de eenzaamheid van het gebed, en in dit gebed de gemeenschap met den Vader. Maar van dit zondige en onheilige afgezien, trok zijn menschelijke natuur van zelf naar wat mensch was, en gevoelde onze Middelaar, ook bij benauwdheid des harten, behoefte aan menschelijken troost. In dat verwijt tot Petrus in Gethsemané: „Simon, kunt gij niet één ure met mij waken?" spreekt die behoefte zoo roerend schoon. En als dan de engel komt om hem te troosten, dan vergoedt dit zeer zeker voor een deel het gemis aan menschelijke vertroosting, maar toch nooit geheel. Ook aan Jezus kon de engel nooit brengen, wat hem uit een menschenhart en uit een menschenoog en van menschenlippen zoo zoet een balsem in de wonde van zijn ziel ware geweest.

En toch is het *alleen*-zijn schier al de dagen van zijn omwandeling op aarde Jezus deel en lot geweest, en wat Immanuel bij Jesaja uitroept: „Ik heb den wijnpersbak *alleen* getreden," is en blijft het aangrijpend motto van al wat onzen Heiland wedervaart. Wat in dat Jesajaansch woord van zijn overwinning op zijn vijanden wordt geroemd, gaat toch even pijnlijk door bij al het leed en de zielsbenauwing, die zijn vijanden den Man van Smarten aandoen.

Reeds *kon* het op zichzelf niet anders, of een zoo boven alles staand iemand als Jezus, die nooit en in niemand zijns gelijke vond, vond ook nimmer een medemensch die kon inleven in de stormen die door zijn hart jaagden. Vandaar die onnoozelheid, waarmee de discipelen in de heftigst bewogen oogenblikken van zijn leven hem gedurig antwoordden. Als Jezus eindelijk het uitspreekt: mijn jongeren, ik ga naar Jeruzalem om aan het Kruis te sterven! dan treedt Petrus op om Jezus die gedachte te ontnemen, en door satan geïnspireerd, te zeggen: Heere, dit zal u geenszins geschieden. En als Jezus in Gethsémané zijn felbewogen hart bijna voelt bersten van weedom, slapen zelfs Petrus, Johannes en Jacobus rustig onder de olijfboomen, en van Jezus begrijpen ze niets.

Juist Jezus' geheel eenige uitnemendheid als de Heilige Israels sloot hem op in een geestelijk isolement, waarin niemand binnen kon dringen. Juist dat hooge gevoel van Jezus deed hem als mensch leed ontwaren, waar geen onzer nog leed zou bespeurd hebben. Wij zien alle menschen om ons heen aan, zóó als ze zich aan ons *vertoonen*, maar Jezus kende alle menschen uit zijn omgeving door en door *van binnen*, en zag ze voortdurend voor zich met al de bloedende, giftige zonden, die zich verdrongen in hun hart.

Altoos was Jezus alleen. *Alleen*, als hij zich terugtrok in de eenzaamheid, maar ook *alleen* als de schare om hem jubelde, en *alleen* dan zelfs, als hij met zijn jongeren aanzat aan den Paaschdisch.

Zelfs moet ge diep in die scheiding, die tusschen Jezus en ons menschen bestond, indringen, om zijn dragen van onze zonden, en banger nog, het dragen van Gods toorn ter wille van onze zonden, te verstaan. Dit dragen van onze zonden was niet een idee van Jezus. Niet dat hij 't zoo maar dacht, en door dat denken het meende te gevoelen.

Neen, dit dragen van onze zonden vloeide rechtstreeks voort uit zijn gemeenschap met onze menschelijke natuur, uit zijn *mensch-zijn* te midden van ons menschen, en het ten volle laten doorwerken van wat uit die aanraking met onze onheilige natuur in zijn smetteloose menschheid gevoeld en ervaren werd.

Ook dit ging niet plotseling, niet op eens. Van kind tot man opgegroeid, is Jezus steeds meer in dat zondig menschelijk wezen ingeleefd, en heeft hij door zijn eigen heiligheid steeds voller den vloek ontwaard en gevoeld, dien Gods toorn op dit zondig menschelijk wezen deed neerdalen.

Er is bij Jezus klimming in dit lijden.

Vooral tegen het einde neemt dit lijden hand over hand toe. Van daar dat die gewaarwording in Gethsémané, zoo vlak voor zijn ingang in Cajaphas raadzaal, het heftigst en het bangst hem aangreep, zoo zelfs dat hij schier smeekte om menschelijke vertroosting, die toen zelfs zijn discipelen hem onthielden.

Altoos is Jezus in het diepst zijner ziele *alleen*.

Alleen doorwoegt hij 't alles, *alleen* doorworstelt hij 't alles. Niemand kan hem bijstaan, niemand kan hem troosten. En kwam dan in Gethsémané nog een engel hem de ziel sterken, op Golgotha ontvalt hem zelfs die hemelsche vertroosting.

Ja, meer nog.

Had dusver onze Heiland zich *alleen* onder menschen, maar toch altoos één met zijn Vader gevoeld, op het laatste oogenblik ontvalt den Middelaar zelfs die vertroosting. Van menschen en van engelen niet alleen, maar zelfs van zijn God voelde hij zich in zijn sterven verlaten.

Alleen heeft Jezus geleefd, *alleen* heeft Jezus voor ons geleden al de dagen zijns levens; en *alleen* is hij, zelfs van de gemeenschap met zijn God verlaten, den dood aan het Kruis ingegaan.

Amsterdam, 26 Maart 1909.

Wanneer in de pers geschil ontstaan is over een kerkelijk vraagstuk, en de Generale Synode, geroepen om over dit vraagstuk uitspraak te doen, op het principieele punt ons gehoor in het gelijk stelt, dan zou het zeker niet van broederlijke liefde getuigen, terstond na afloop der Synode hierover victorie te kraaien.

Met opzet hebben we daarom over de belangrijke beslissing, die de jongste Synode nam inzake het recht van leden om van Kerk A naar Kerk B over te gaan, het stilzwijgen bewaard.

Nu echter een deel der pers met een zeker leedvermaak uitroept, dat *De Heraut* geheel in het ongelijk gesteld is en de broeders, die met ons van gevoelen verschilden, op alle punten gelijk kregen, dient deze averechtsche voorstelling toch tegengesproken. Niet omdat er voor ons eenige schande in zou steken, wanneer de Synode over een dergelijk lastig en ingewikkeld vraagstuk een andere meening had geuit dan wij, maar omdat onze Kerken niet onjuist mogen worden voorgelicht.

Hoofdzaak was in dit geding, of een Kerkeraad beletten kon, dat een lidmaat van Kerk A naar B zou overgaan of omgekeerd. De vraag was niet, of zulke overgangen zonder gewichtige redenen wenschelijk waren. Ook onzerzijds was uitdrukkelijk uitgesproken, dat we zonder dringende redenen die overgangen ontrieden. Maar we hielden staande, dat de Kerkeraad, onder wien deze leden behoorden, hen op den duur niet *dwingen* kon zich onder zijn hoede te stellen. Tegen dien dwang alleen kwamen we op, omdat het lidmaatschap der Kerk op vrijwillige verbintenis berust. De broeders, die met ons van inzicht verschilden, hielden daartegenover staande, dat volgens de bepalingen der Synode van 1892 alle overgang van lidmaten *met wederzijdsche bewilliging der Kerkeraden* geschieden moest, en waar deze wederzijdsche bewilliging ontbrak, de overgang dus niet kon plaats vinden. Ze achtten bovendien, dat deze maatregel volkomen gewettigd was om onordelijkheid in de Kerk te voorkomen.

Dat was de principieele vraag. Accidenteel kwam daarbij de vraag, of de Groninger Synode deze quaestie reeds uitgemaakt had of niet. Wij meenden, dat de beslissing van de Groninger Synode in een bepaald geval, genomen op grond van een rapport waarin dezelfde beginselen stonden uitgedrukt, die wij verdedigden, recht gaf om daaruit een algemeenen regel af te leiden. De broeders, die met ons van meening verschilden, hielden staande, dat de beslissing in dit speciale geval, zonder uitdrukkelijke goedkeuring door de Synode van de motieven in het rapport neergelegd, niet tot algemeenen leidraad kon strekken.

Nu heeft de jongste Synode over dit laatste punt geen uitspraak gedaan. Alleen de Commissie van advies heeft *als haar gevoelen* uitgesproken, dat „de Groninger Synode in haar besluit niet de overwegingen, maar alleen de conclusie der commissie had overgenomen, en daar de conclusie alleen van een bepaald geval sprak, oordeelde de commissie van praeadvies, dat het beroep op de Generale Synode te dezer zake geen beslissing bracht."

Men ziet, dat we geen oogenblik aarzelen de feiten aan onze lezers voor te leggen. Op dit één punt, heeft de Commissie een oordeel uitgesproken, dat lijnrecht tegenover ons gevoelen stond. Alleen, dit oordeel staat *niet* in de *conclusies*, maar alleen in de *overwegingen*, en de Synode heeft er geen uitspraak over gedaan.

Thans doet zich het eigenaardige geval voor, dat dezelfde broeders, die er tegen protesteerden, dat een overweging der Commissie te Groningen door ons was voorgesteld als een synodaal besluit, zich precies aan hetzelfde euvel schuldig maken en zeggen: de Synode te Amsterdam heeft *De Heraut* in het ongelijk gesteld, terwijl niet de Synode maar alleen de Commissie deze uitspraak deed.

Toch is deze quaestie van zeer weinig belang; hoofdzaak is natuurlijk, hoe de Synode over de principieele quaestie zelve geoordeeld heeft.

Eerst geven we het rapport der Commissie:

> De gedeeldheid eener plaatselijke Kerk is een abnormale, met Gods woord strijdige en mitsdien zondige toestand.
>
> Voor abnormale toestanden kunnen natuurlijk geen normale regelen worden gesteld. In 't algemeen oordeelt uwe commissie, dat overgang van het eene naar het andere deel, alleen dan behoort plaats te hebben, wanneer daarvoor gewichtige redenen aanwezig zijn, die men van weerszijden billijkt.
>
> Zijn er zulke redenen niet aanwezig, dan is alle overgang te betreuren en af te keuren. Zonder voldoende redenen, zal het overgaan der leden van het eene naar het andere deel lichtelijk aanleiding geven tot minder goede verstandhouding en de zoo noodige samensmelting eer tegenhouden dan bevorderen.
>
> De Kerkeraden behooren derhalve, in het belang der kerk, door vermaan en raadgeving te arbeiden om het overgaan zonder gegronde redenen tegen te gaan.
>
> Wanneer echter een lid der Gemeente beslist wil overgaan, en trots alle raadgevingen daarbij volhardt, dan kan hem dit, als hij overigens getrouw is in belijdenis en wandel, niet worden belet.
>
> De Kerkeraad van dat deel, waarbij zulk een lid zich voegen wil, beeft, naar het uwer commissie voorkomt, niet het recht een lid der kerk, dat zich onder zijn toezicht wil plaatsen, te weigeren.
>
> En evenmin mag de Kerkeraad van dat deel, onder wiens opzicht dat lid stond, weigeren aan den Kerkeraad van het andere deel, op diens verzoek, getuigenis te geven betreffende belijdenis en wandel van het lid, dat wil overgaan.
>
> Uwe commissie oordeelt derhalve, dat de Kerkeraden de leden, die, ondanks alle broederlijk vermaan, toch volharden bij hun wil om zich bij het andere deel te voegen, ten slotte ter wille behooren te zijn, ook al is het, dat men de redenen niet voldoende acht.

En opdat geen de minste twijfel kan overblijven, waar de Synode weer over een bepaald geval te beslissen had, stelde de Commissie met opzet aan de Synode een reeks generale conclusies voor, die dan ook aangenomen werden met bijna algemeene stemmen.

> De Synode is van oordeel, *a.* dat het overgaan van leden der Kerk van het eene naar het andere deel, ter plaatse, waar de Kerk nog gedeeld is, zooveel mogelijk behoort te worden tegengegaan, tenzij er billijke redenen zijn, die daartoe dringen, en dit met wederzijdsche bewilliging kan geschieden; *b.* dat echter de Kerkeraden als een lid der gemeente, gezond in het geloof en onbesproken in den wandel, beslist zijn wil uitspreekt, om over te gaan en daarbij volhardt, aan zulk een lid ten slotte ter wille behooren te zijn; *c.* dat hierbij evenwel niet van opvragen of medegeven eener attestatie, in den zin van Art. 82 K. O., sprake behoort te wezen, wijl zulk een lid niet naar elders vertrekt.

De Synode heeft door deze conclusies over te nemen derhalve uitgesproken, dat *de Kerkeraden, als een lid der gemeente beslist wil overgaan en bij dien wil volhardt, hem daarin ten slotte ter wille behoorden te zijn.*

Daarom was 't ons te doen; en op dat punt, waarover heel de strijd liep, heeft de Synode ons beslist in het gelijk gesteld. Het tegenovergestelde gevoelen is op de Synode wel door enkele broeders verdedigd, maar de Synode heeft na ampele discussie zich met de conclusies van het rapport vereenigd.

Het eenige verschil, indien men zoo wil, raakt een bloot formeele quaestie, of bij zulk een overgang de Kerkeraad een attestatie heeft af te geven of niet. Tot dusverre was dit algemeen gebruik en de Synode van Groningen had dit uitdrukkelijk zelfs voorgeschreven. De jongste Synode oordeelde precies omgekeerd, dat dit niet noodig was, omdat Art. 80 D. K. O. alleen van attestaties spreekt bij personen, die naar een *andere plaats* vertrekken. Al schijnt deze interpretatie van Art. 80 D. K. O. ons meer sofistisch dan juist en al is Art. 80 door onze Gereformeerde Kerken in vroeger eeuw zeker niet zoo beperkt opgevat, toch doet dit aan het beginsel niet af of toe. De vraag was niet, *hoe* de overgang geschieden zou, maar óf de overgang door den Kerkeraad belet kon worden of niet. En in dat opzicht heeft de jongste Synode een afdoende beslissing gebracht, die geheel met het door ons verdedigde standpunt overeenkomt.

Over die beslissing verheugen we ons, omdat, gelijk Dr. Wagenaar in de *Zuider Kerkbode* terecht opmerkt, die beslissing diep gereformeerd is. „Ons gereformeerd leven, zegt hij terecht, rust op het beginsel van vrijwillige gehoorzaamheid; in geen enkel opzicht dulden we dwang".

Men neme daarbij echter den uitnemenden raad ter harte, dien onze Zeeuwsche docter er aan toevoegt. „Toch raad ik aan om van 't Synodaal erkende recht geen noodeloos en onvoorzichtig gebruik te maken. In den regel komt men door zachten drang en vriendelijk vragen 't verst. De wijze kent tijd en wijze. Welwillendheid grijpt de hoogere eenheid van vrijheid en orde."

En nog liever zouden we den raad geven: laat zoo spoedig mogelijk de laatste A en B uit ons kerkelijk leven verdwijnen, dan komt geen enkele kerkeraad meer in moeite door zulke overgangen, die altoos een abnormaal karakter dragen.

De „zaligverklaring" van Jeanne d'Arc, die dezer dagen te Rome zal worden afgekondigd en straks wel door haar „heiligverklaring" zal worden gevolgd, heeft aanleiding gegeven, dat de Roomsche pers ook in ons land zich in het bijzonder met deze heldengestalte uit Frankrijks historie heeft bezig gehouden en den roem van haar deugden op hooggestemden toon verkondigt.

Al valt het moeilijk in het levensbeeld van Jeanne d'Arc, gelijk dit werd overgeleverd, de juiste grenslijn te trekken, die verdichting van werkelijkheid scheidt, toch voelt ook de protestant bewondering voor het eenvoudige landmeisje uit Domremy, dat met de lelieblanke vaan in de hand, moed insprak aan moedelooze mannen, het zwaard greep om haar land en koning te redden, het leger zegevierend ter overwinning tegen Engelands overheersching leidde en daarbij al haar kracht putte uit haar onwankelbaar geloof aan haar goddelijke roeping. Haar psychisch leven met zijn geheimzinnige stemmen en wonderbaarlijke visioenen, moge evenals de profetische gave haar geschonken, ons voor een psychologisch raadsel plaatsen, we denken er toch niet aan met een platvoersche rationalistische critiek de oplossing van dit raadsel alleen in bedrog, opzettelijk of onopzettelijk, te zoeken. Een heroïsche inspiratie valt bij haar zeker niet te ontkennen, al kleedde die inspiratie zich voor haar bewustzijn in de geloofsvormen van haar tijd. En al kunnen we moeilijk van haar *martelaars*-dood spreken, omdat ze niet stierf voor haar religie — haar beulen waren even goed roomsch als zij — toch wekt haar tragisch uiteinde op den brandstapel wel diep de deernis van het menschelijk hart en omgeeft haar vaderlandsliefde met meer dan heroïschen glans.

Te verwonderen is het dan ook niet, dat de Roomsche Kerk zich van deze in Frankrijk zoo populaire figuur wil meester maken om het getal harer „heiligen" te vermeerderen, al verzwijgt de Roomsche Kerk daarbij wijselijk, dat niet de wereldsche maar de *geestelijke* rechtbank haar als heks, ketterin, afvallige van het geloof en afgodendienares veroordeeld heeft. De Roomsche Kerk, in wier naam dit vonnis geveld is, heeft tegen Jeanne d'Arc dus wel iets goed te maken. Maar wel klinkt het ietwat zonderling als de *Maasbode* Jeanne d'Arc verheerlijkt, door te beweren, dat zij „door God geroepen werd om in de wereldgeschiedenis een rol te spelen van allesoverheerschende beteekenis, een rol waardoor toch immers verhinderd werd, dat het Roomsche geloof, het Katholieke leven van toen, in zijn hart getroffen werd door overheersching van het Protestantsche Engeland over het Katholieke Frankrijk".

Nu weegt men in een panegyrie niet elk woord op een goudschaaltje, maar dat Jeanne d'Arc, die in 1431 stierf, verhinderd heeft, dat het Protestantsche Engeland over het Katholieke Frankrijk heerschte, is toch wel wat te kras. Natuurlijk weet de *Maasbode* evengoed als wij, dat Engeland in 1431 nog geheel Roomsch was, evenals Frankrijk, en moet de uitdrukking „het Protestantsche Engeland" wel proleptisch bedoeld zijn. Maar ook zoo opgevat, toont dit citaat toch, tot welke extravagantiën men vervalt, wanneer men in Jeanne d'Arc niet een nationale heldin, maar een heilige en martelares voor het Roomsche geloof wil vereeren.

Ook het orgaan van de Christen-socialisten de *Opwaarts* heeft zich aangetrokken, wat we over den spotdoop der socialisten in Frankrijk schreven.

Een bewijs dat de pijl doel trof.

Want al hadden we volstrekt niet, gelijk een inzender meende, uitsluitend het oog gericht op *deze* groep van Christen-socialisten, maar op allen, die Christendom en socialisme trachten te vereenigen, toch gold onze waarschuwing zeker ook hen.

De *Opwaarts* is in zooverre dan ook eerlijker, dat zij ronduit erkent, dat onze kenschetsing van het streven der Christen-Socialisten juist was. Of liever, we hadden het nog krasser moeten uitdrukken „Wij zeggen niet, dat Christendom en Socialisme te vereenigen is, wij zeggen, dat wij Socialisten zijn krachtens ons Christendom, dat ons Socialisme een uitvloeisel, een konsekwentie is van het Christendom".

Dat de *Opwaarts* overigens evenals wij zulk een godlasterlijken doop veroordeelt, spreekt van zelf.

Alleen, ze meent, dat zulke practijken niet op rekening van het Socialisme mogen geschoven worden. Met evenveel recht zou men kunnen beweren, zegt ze, dat de leer, die in Boeddha en Christus incarnaties ziet van eenzelfde goddelijk principe, de konsekwentie is van het Calvinisme, omdat een modern Christen zulke leerstellingen voordraagt.

Nu voelt ieder, waarom deze vergelijking niet opgaat.

Geen „modern" Christen zal er aan denken zich zelf Calvinist te noemen. Hij komt er rond voor uit, dat zijn leven en wereldbeschouwing lijnrecht tegenover het Calvinisme staat. Bovendien, al dreef hij de dwaasheid zoover, van zich nog Calvinist te willen noemen, heel de belijdenis en de historie van het Calvinisme zou daar zijn om hem te logenstraffen.

Maar hier staat de zaak heel anders.

Deze nabootsing van den Heiligen Doop is bediend door een burgemeester, die er roem op draagt socialist te zijn; zij geschiedt op last van een gemeenteraad, die als socialistisch bekend staat; en in heel de socialistische pers is er niemand, die tegen zulk een godslasterlijke daad protesteert.

Geldt dan hier niet, dat de boom aan de *vruchten* gekend wordt?

Wanneer de *Opwaarts* nog naar bewijzen vraagt, waarom christendom en socialisme onvereenigbaar zijn, mogen we haar dan voorleggen, wat de *Vrije Socialist* (de *Rotterdammer* nam het citaat over) dezer dagen schreef om een avondvergadering van den heer Rijnders aan te kondigen, die zijn haat tegen God zou luchten:

„Voor die lui, ik meen de dominee's en pastoors, is het om razend gek te worden als nu ook al zulke Godvergeten zondaars over God en zijn doen en laten willen meepraten.

Ik denk voor 't naaste, dat ze hun ontslag bij God zullen indienen, als ie *niet* verhindert, dat Rijnders over die zaken komt spreken! Komt hij, Rijnders, toch en takelt hij den God af en natuurlijk ook het werk der Preekmajoors, dan zullen ze langer kunnen aanblijven: het ontslag zal moeten ingediend worden. Immers, als God inderdaad toelaat, dat een heel gewoon, doodeenvoudig mensch als Rijnders, daar op den 16 Februari j.l. gaat spreken over God, en dan nog wel om Hem in een hoek te duwen, dan is dat omdat ie er geen snars aan doen kan, zoo'n God die de macht niet bezit om tegen te gaan, dat men zijn werk afbreekt".

Natuurlijk doorzien onze Christen-socialisten niet, wat booze satanische macht achter het socialisme schuilt. Dan zouden ze, we houden er ons diep van overtuigd, elke gemeenschap met het socialisme verbreken. Maar dit ontslaat ons niet van den plicht, om telkens om Christus wille op zulke uitingen te wijzen. Ze toonen meer dan honderd geleerde betoogen, welk een geest het socialisme drijft.

Belijdenis des Geloofs en Avondmaal.

In ons vorig artikel kwamen we met ernst op tegen de valsche scheiding, die nog altoos tusschen de belijdenis des geloofs en de toetreding tot het Avondmaal gemaakt wordt. Zeer zeker, indien de belijdenis des geloofs niets anders was dan een examen, waarbij men toonen moest met vrucht het catechetisch onderwijs gevolgd te hebben; en indien men dan, door dit examen af te leggen, recht kreeg om als mondig lidmaat der Kerk op te treden, deel te nemen aan de kerkelijke verkiezingen, zijn huwelijk kerkelijk te laten bevestigen en als doopvader over het te doopen kind te staan, dan zou zulk een belijdenis des geloofs met het sacrament des Avondmaals al zeer weinig uitstaande hebben. Maar zoodra men verstaat, dat de belijdenis des geloofs geen examen is naar zekere mate van verkregen kennis, maar een onderzoeking, of men van harte gelooft al wat God in Zijn Woord ons geopenbaard heeft, en of men vertrouwt, dat de zonden ons om Christus wille vergeven zijn, dan valt vanzelf ook het bezwaar weg, dat de toetreding tot het Avondmaal belemmeren zou. Dan zal van zelf verstaan worden, dat belijdenis des geloofs en Avondmaal niet te scheiden zijn en de Kerk daarom iemand, die vooraf weigeren zou ten Avondmaal te gaan, tot de belijdenis des geloofs ook niet toelaten kan of mag. Wie belijdenis des geloofs wil afleggen, vraagt *toegang tot het Heilig Avondmaal*. Zoo hebben onze Vaderen het steeds verstaan. „Als degenen, die zich tot de Gemeente des Heeren willen begeven en *tot het gebruik van des Heeren Avondmaal begeeren toegelaten te worden*, moeten eerst in de hoofdstukken der Christelijke leer uit den Woorde Gods onderwezen zijn", zoo vangt de voorrede voor ons Avondmaalsformulier aan, waarop dan de zoogenaamde belijdenisvragen volgen. En ons Kort Begrip draagt tot opschrift: „Kort Begrip der Christelijke religie, gesteld tot onderwijzing dergenen, die zich *eerst begeven tot het gebruik van des Heeren Avondmaal*". De belijdenis des geloofs is in onze Kerken nooit een op zich zelf staande daad of handeling, maar is alleen voorwaarde of middel, om tot het Avondmaal te worden toegelaten. Zoo sterk wordt dit zelfs volgehouden, dat onze Kerken voorschrijven, nadat de belijdenis des geloofs is afgelegd, degenen, die beleden hebben, te vermanen „tot vrede, liefde en eendrachtigheid met alle menschen en tot vredemaking, zoo zij met iemand iets uitstaande hebben". Een vermaning, die slot noch zin heeft, wanneer men de belijdenis des geloofs op zichzelf neemt, maar die terstond begrijpelijk wordt, wanneer men verstaat, dat op de belijdenis des geloofs de Avondmaalsviering volgen moet, want voor het Avondmaal is eisch, dat men „met zijnen naaste in liefde en eenigheid leven moet". Wie in onmin of twist met een ander leeft, kan niet ten Avondmaal gaan. Naar het woord van Christus: „Indien uw broeder iets tegen u heeft, zoo laat uw gave voor het altaar en ga eerst heen en verzoen u met hem". Wie met een onverzoend hart ten Avondmaal gaat, zou zich een oordeel eten en drinken. Alleen zoo kan het verstaan, waarom juist *deze* vermaning na de belijdenis des geloofs komen moet.

Ook baat het niet te zeggen, dat door de belijdenis wel de *toelating* tot het Avondmaal verkregen wordt, maar dat daaruit nog geenszins volgt, dat men ook *toetreden* moet. Ook bij den doop der volwassenen, is belijdenis des geloofs noodig, voordat men tot het Sacrament toegelaten wordt. Maar denk u nu in, dat een volwassene tot den Kerkeraad kwam, verklaarde belijdenis des geloofs te willen afleggen om tot den Doop te worden toegelaten, maar terstond, nadat de Kerkeraad hem die belijdenis had afgenomen, weigerde den Doop te ontvangen, omdat hij daarvoor nog niet bereid was. Zou de Kerkeraad in zulk een geval de belijdenis des geloofs niet voor een bedrog verklaren en zulk een wel zeer scherpelijk vermanen, omdat hij met den Kerkeraad den spot gedreven had? En is hier dan eenig onderscheid? Belijdenis des geloofs is bij den ongedoopte op later leeftijd noodig om tot het Sacrament te worden toegelaten. Zonder geloofsbelijdenis kan hij niet gedoopt worden. En precies zoo staat het nu ook met het Avondmaal. Het Avondmaal is ingezet voor de geloovigen alleen. Daarom mag de Kerkeraad, dit Sacrament niet uitreiken dan aan degenen, die hun geloof hebben beleden. Maar is het dan geen misleiding van den Kerkeraad eerst belijdenis des geloofs af te leggen om